

РЕЦЕНЗІЯ

завідувача кафедри спортивних видів гімнастики

**Національного університету фізичного виховання і спорту України,
кандидата педагогічних наук, доцента**

Саляміна Юрія Миколайовича

на дисертаційну роботу Петронюк Анастасії Вадимівни «Управління процесом технічного вдосконалення юних спортсменів 7–9 років (за матеріалами фігурного катання)», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю

017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Представлена дисертаційна робота присвячена важливому напряму сучасної спортивної науки – удосконаленню багаторічної підготовки юних фігуристів. Успішність спортивної діяльності у фігурному катанні визначається складним взаємозв'язком між технічною досконалістю, художньою виразністю та стабільністю виконання елементів змагальної програми. У контексті багаторічної підготовки спортсменів ключового значення набуває цілісна система розвитку координаційних здібностей, моторної пам'яті, психофізичних якостей та адаптаційних механізмів організму.

Аналіз сучасної літератури та практичного досвіду провідних тренерів і науковців засвідчує наявність кількох домінантних тенденцій у підготовці фігуристів. Зокрема, актуальним є зміщення акцентів у навчально-тренувальному процесі від кількісного накопичення технічних елементів до їх якісного вдосконалення з урахуванням біомеханічних, психофізіологічних та естетичних чинників.

Особливої уваги потребує оцінювання рухової пам'яті як одного з основних механізмів формування складних рухових навичок. У контексті одиночного та парного катання систематизовано технічні елементи відповідно до їх рівня складності та частоти використання в змагальній

практиці. Це дозволяє визначити ключові фази формування технічного арсеналу упродовж багаторічного циклу підготовки.

Суттєвим фактором, що змінює конфігурацію підготовки, є стрімке зростання атлетизму в жіночому фігурному катанні. Спостерігається тенденція до домінування фізичної сили, стрибкової вибуховості та агресивного стилю виконання, що частково витісняє класичну естетику та граційність. Це явище потребує глибокого наукового осмислення, адже воно формує нові виклики для системи підготовки дівчат-спортсменок і вимагає переосмислення гендерного аспекту у тренувальному процесі. Також важливим аспектом є оновлення критеріїв суддівства, що впливає на стратегічне планування тренувального процесу. Нова система оцінювання, впроваджена Міжнародною спілкою ковзанярів (ISU), стимулює тренерів до пошуку більш ефективних методів навчання технічно складних елементів з урахуванням їх балової цінності, якісного виконання та естетичного враження. Узагальнення передового досвіду показує, що успішна багаторічна підготовка фігуристів можлива лише за умов дотримання принципу поетапності, індивідуалізації навантаження, комплексного розвитку рухових якостей та постійного зворотного зв'язку між тренером і спортсменом.

Таким чином, на сучасному етапі система багаторічної підготовки у фігурному катанні потребує гармонійного поєднання традиційних підходів з інноваційними методами тренування, що враховують як об'єктивні вимоги змагальної діяльності, так і суб'єктивні особливості розвитку юних спортсменів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 pp. за темою 2.5 «Структура і зміст багаторічної підготовки спортсменів у сучасних умовах розвитку спорту» (державний реєстраційний номер 0121U108197).

Внесок здобувачки в межах спільноговиконання теми охоплював ключові етапи наукового дослідження. Вона відповідала за визначення напрямку, постановку дослідницької проблеми, системний аналіз наявної літератури та емпіричних показників, а також за формулювання мети й завдань роботи.

Згідно з методологічними зasadами **об'єктом дослідження** є навчально-тренувальний процес юних фігуристів віком 7–9 років. **Предметом дослідження** є система управління процесом технічного вдосконалення юних спортсменів, що ґрунтуються розвитку координаційних якостей. **Мета дослідження** – удосконалення процесу технічного вдосконалення юних фігуристів віком 7–9 років шляхом розвитку координаційних здібностей і застосування сучасних педагогічних підходів.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сучасний стан проблеми підготовки юних фігуристів на підставі аналізу науково-методичної літератури й узагальнення передового практичного досвіду.
2. Оцінити динаміку розвитку координаційних та технічних здібностей у юних спортсменів, особливості спортивної кар'єри, складність технічних елементів провідних фігуристів світу.
3. Визначити методи підвищення ефективності тренувальної та змагальної діяльності юних спортсменів шляхом аналізу закономірностей процесу технічного вдосконалення, а також якостей, що лежать в основі їх розвитку.
4. Обґрунтувати та розробити методику управління процесом технічного вдосконалення юних фігуристів, що базуватиметься на підвищенні рівня координаційних здібностей та перевірити її ефективність.

Сформульовані у дисертації висновки логічно узгоджуються зі змістом проведених досліджень та повною мірою відповідають поставленим цілям і завданням.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- вперше запропоновано інноваційний підхід до інтеграції координаційних вправ у тренувальний процес, що враховує вікові та фізіологічні особливості дітей 7–9 років; визначено, що координаційні здібності є базою для освоєння складних технічних елементів, науково обґрунтовано вплив розвитку рухової пам'яті на стабільність виконання елементів;
- вперше обґрунтовано комплексну експериментальну програму, яка поєднує розвиток координаційних здібностей та технічну підготовку, враховуючи специфіку фігурного катання з використанням розроблених адаптованих тестів для оцінки координаційної та технічної підготовленості, удосконалені підходи до оцінювання ефективності тренувального процесу;
- вперше проведено оцінювання взаємозв'язку координаційної та технічної підготовки; аналіз динаміки показників координаційної та технічної підготовленості у процесі тренувань; введено кількісні та якісні параметри для оцінки технічної складності елементів, враховуючи рівень їх виконання;
- доповнено та розширено наукові дані про важливість використання варіативних засобів та методів у процесі планування та реалізації процесу технічної підготовки; визначена роль рухової пам'яті у формуванні стабільності виконання елементів.

Практична значущість досліджень полягає у розробці та впровадженні програми розвитку технічного вдосконалення юних фігуристів 7–9 років у навчально-тренувальний процес ДЮСШ «Сюїта» та клубу фігурного катання «FSC Skating Skills».

Результати проведених досліджень впроваджено у навчально-тренувальний процес ДЮСШ «Сюїта», що підтверджено актом впровадження від 19.12.2024 р. і представлено у додатку В, та клубу фігурного катання «FSC Skating Skills» (акт впровадження від 06.01.2025 р., додаток Г) м. Київ, у навчальний процес кафедри історії та теорії олімпійського спорту (акт впровадження від 12.12.2024 р., додаток Д).

Представлені акти впровадження свідчать про те, що отримані результати дослідження можуть застосовуватись ДЮСШ та спортивними клубами під час планування тренувального процесу у фігурному катанні на ковзанах; тренерами в процесі багаторічної підготовки фігуристів; на рівні федерації, щодо внесення змін до програми ДЮСШ; в навчальному процесі кафедри легкої атлетики та зимових видів спорту при викладанні дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» для студентів 1–4 курсів, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр; кафедри історії та теорії олімпійського спорту при викладанні дисциплін «Загальна теорія підготовки спортсменів», «Теорія дитячо-юнацького спорту» для студентів 3–4 курсів, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр; дисципліни «Сучасна періодизація спортивного тренування» для студентів 1 курсу, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр Національного університету фізичного виховання та спорту України.

Практичні рекомендації, розроблені в ході роботи, запропоновані для використання тренерами ДЮСШ, СК, СДЮШОР з фігурного катання на ковзанах для груп попередньої базової підготовки.

Основні положення дисертаційної роботи були представлені у доповідях на LVI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції Світовий розвиток науки та техніки (7 грудня 2020 р., м. Київ); XII International Scientific and Practical Conference Recent Trends in Science and Technology (1–2 December 2020, Stockholm); Міжнародній науково-практичній конференції Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у ХХІ столітті (19 жовтня 2023 р., м. Рівне); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики» (7 квітня 2023 р., м. Київ).

Наукові результати дисертації висвітлені в 7 наукових працях: 3 статтях у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 4 публікаціях апробаційного характеру, які представлені у додатку А.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна обумовлені актуальністю проблеми, високим теоретичним та методологічним рівнем дослідження. Обрані методи дослідження є інформативними, об'єктивними та повністю відповідають поставленим цілям.

А. В. Петронюк застосувала комплекс загальнонаукових методів, зокрема: аналіз науково-методичної літератури та інтернет-джерел; аналіз відеоматеріалів та протоколів змагань (для вивчення динаміки змагальної діяльності фігуристів з 1976 по 2023 роки (Олімпійські ігри, Чемпіонати світу та Європи); педагогічне тестування (для оцінки рівня розвитку координаційних здібностей та параметрів технічних дій фігуристів); метод експертних оцінок (для якісного визначення рівня координаційних дій та виконання технічних елементів, де кількісні вимірювання неможливі); педагогічний експеримент та методи математичної статистики.

Академічна добросердість. Порушень академічної добросердістю не виявлено. Робота відповідає вимогам до оформлення, містить належні посилання, авторка демонструє володіння матеріалом, критичне мислення та здатність до самостійного наукового пошуку.

Оцінка змісту дисертації, її завдання та основних положень дисертації. Дисертація структурована у 5 розділів, що доповнені висновками, бібліографічним списком (232 джерел, в тому числі 206 іноземною мовою) та 14 додатками. Візуалізація даних представлена 65 таблицями та 38 рисунками. У дослідженні детально висвітлені теоретичні засади, описано використану методику, представлено результати проведеного педагогічного експерименту та обґрунтовано методичні підходи щодо інтеграції координаційних вправ у тренувальний процес.

Дисертаційна робота Петронюк Анастасії Вадимівни становить собою самостійне та комплексне наукове дослідження, виконане з дотриманням високих науково-методичних стандартів та сучасних вимог. Робота не лише поглиблює теоретичні засади, але й пропонує нові практичні рішення, які вперше представлені до захисту та мають велике значення для теорії та методики тренувань у фігурному катанні. Серед ключових внесків авторки – розробка та успішна апробація інтегрованої програми управління технічним вдосконаленням юних фігуристів вікової групи 7–9 років. Особливість програми полягає в її системній побудові, яка ефективно поєднує координаційну та технічну підготовку з урахуванням сенситивних періодів розвитку рухових здібностей, притаманних цьому віковому етапу.

У вступі висвітлено значущість обраної тематики, її зв'язок із актуальними науковими напрямами, а також окреслено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження. Окремо подано опис використаних методологічних підходів, акцентовано на інноваційних аспектах дослідження та його практичній доцільноті. Визначено особистий внесок автора у проведення наукової роботи й наведено відомості щодо апробації основних результатів.

Перший розділ «Сучасний стан багаторічної підготовки фігуристів» присвячено аналізу сучасного стану багаторічної підготовки спортсменів у фігурному катанні. Тут систематизовано наукові джерела, охарактеризовано ключові риси чинної системи оцінювання змагальних програм. Детально розглянуто класифікацію технічних елементів в одиночному та парному катанні, проаналізовано роль моторної пам'яті у засвоєнні рухів. Особливу увагу приділено викликам, пов'язаним із посиленням атлетичних характеристик у жіночому фігурному катанні.

Другий розділ «Методи та організація дослідження» описує організацію дослідницької діяльності та використані методи. Визначено систему тестових завдань і контрольних вправ, спрямованих на оцінювання рівня координації й технічної майстерності юних фігуристів. Представлено

характеристики досліджуваного контингенту - дітей віком 7–9 років, а також послідовність і логіку проведення чотирьох етапів дослідження.

У третьому розділі «Обґрунтування та розробка програми управління процесом технічного вдосконалення юних фігуристів (7-9 років)» подано наукове обґрунтування та етапи створення програми, що спрямована на вдосконалення технічних навичок у фігуристів молодшого віку. Описано динаміку ускладнення технічних елементів змагального репертуару, проведено комплексний аналіз рівня технічної та координаційної підготовленості спортсменів, подано характеристику розробленої автором програми та результати її експериментальної перевірки.

Четвертий розділ «Результати власних досліджень» містить виклад емпіричних даних, отриманих під час педагогічного експерименту. Докладно описано зміни показників технічного та координаційного розвитку спортсменів. Окремий підрозділ присвячено аналізу кореляцій між цими показниками після завершення дослідження.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» здійснено синтез результатів та їх осмислення в контексті існуючих наукових уявлень. Показано ефективність упровадженої програми вдосконалення технічної підготовки, обґрутовано її практичну цінність через розвиток координаційних здібностей та застосування сучасних методів спортивного тренування.

Загальні висновки

Попри загальну високу якість змістового наповнення та належне оформлення, дисертаційне дослідження **Петронюк Анастасії Вадимівни** має окремі недоліки та дискусійні моменти. Деякі положення викликають наукову зацікавленість і водночас потребують додаткових обґрунтувань або точніших формулювань для уникнення неоднозначного трактування, а саме:

1. Розділ 1 заслуговує позитивної оцінки за логічну структуру й охоплення актуальних проблем фігурного катання. Разом із тим, на мою думку розділ 1.3 «Зростання атлетизму та домінування чоловічих якостей у

жіночому спорті» варто доповнити соціокультурним контекстом. Зокрема, слід було б звернути увагу на трансформацію образу фігуристки у ЗМІ, зміну естетичних очікувань публіки та етичні аспекти ранньої спеціалізації.

2. Виклад деяких методик педагогічного експерименту (розділ 2.1.6) є надто загальним. Було б доцільно навести докладнішу інформацію про частоту тренувань, часову тривалість занять, умови проведення тестів, а також конкретизувати, які саме варіанти координаційних вправ інтегрувались у тренування.

3. Висновки до розділу 3 потребують доповнення результатами, отриманими у підрозділах 3.2 та 3.3.

4. У роботі подано велику кількість таблиць і рисунків, однак деякі графіки недостатньо виразно підписані, а їхні легенди вимагають уточнення. Наприклад, рисунки, що демонструють приріст координаційних здібностей, повинні мати чітке зазначення одиниць виміру, пояснення шкал та маркування груп.

5. Розділ 5 подає цілісний огляд і підсумок роботи, але потребує посилення дискусійного характеру. Було б доцільно більш глибоко проаналізувати, як результати дослідження співвідносяться з попередніми теоретичними моделями, зокрема з підходами LTAD, теорією Бернштейна та CLA.

6. У окремих розділах зустрічаються повтори та перевантаженість довгими реченнями.

Однак, зазначені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження і не знижують наукового смысłu рецензованої роботи та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Петронюк Анастасії Вадимівни на тему «УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ТЕХНІЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ 7–9 РОКІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФІГУРНОГО

КАТАННЯ)» виконана здобувачем особисто, має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01. 2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка заслуговує присудження ступеня доктор філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Рецензент:

Кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри спортивних
видів гімнастики Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Юрій САЛЯМІН

Підпис Юрія Саляміна засвідчує:

Проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету фізичного
виховання і спорту України

Ольга БОРИСОВА